

دانشگاه پیام نور

مدیریت تعاونی‌ها

(رشته مدیریت دولتی)

www.ketab.ir

دکتر محمد موسوی دکتر مجتبی رفیعی مهدی قمیان

سرشناسه	: موسوی بیناباج، محمد، ۱۳۴۲-
عنوان و نام پدید آور	: مدیریت تعاونی ها/ محمد موسوی بیناباج، مجتبی رفیعی، مهدی قمیان.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه پیام نور، ۱۳۹۲.
مشخصات ظاهری	: ده، ۱۸۲ ص: جدول.
فروست	: دانشگاه پیام نور، ۱۹۱۹؛ گروه مدیریت؛ ۸۰/آ.
شابک	: 978 - 964 - 387 - 964 - 8
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا.
یادداشت	: واژه نامه.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۸۱-۱۸۲.
موضوع	: تعاونی ها - مدیریت.
موضوع	: تعاونی ها - مدیریت - آزمون ها و تمرین ها (عالی).
موضوع	: تعاونی ها - ایران.
شناسه افزوده	: رفیعی، مجتبی، ۱۳۴۵-
شناسه افزوده	: قمیان، مهدی، ۱۳۵۸-
شناسه افزوده	: دانشگاه پیام نور.
رده بندی کنگره	: ۳۹۱/م۸۴۳/HD۲۹۶۳
رده بندی دیویی	: ۳۴۱/۰۶۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۹۸۲۴۶۸

مدیریت تعاونی ها

مؤلفان: دکتر محمد موسوی - دکتر مجتبی رفیعی - مهدی قمیان

ویراستار علمی: دکتر طیبه اخوان

تهیه و تولید: مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

نوبت و تاریخ چاپ: چاپ اول دی ۱۳۹۲

شابک: ۸-۹۶۴-۳۸۷-۹۶۴-۹۷۸

ISBN: 978 - 964 - 387 - 964 - 8

فروش این کتاب فقط از طریق نمایندگی‌های دانشگاه پیام نور مجاز می باشد و فروش

آن در سایر مراکز فروش کتاب موجب تعقیب قانونی فروشنده خواهد گردید

(کلیه حقوق نشر اعم از چاپی، الکترونیکی، تصویری، صوتی و اینترنتی برای دانشگاه پیام نور محفوظ است)

قیمت: ۴۸۰۰۰ ریال

بسم الله الرحمن الرحيم

پیشگفتار ناشر

کتاب‌های دانشگاه پیام نور حسب مورد و با توجه به شرایط مختلف یک درس در یک یا چند رشته دانشگاهی، به صورت کتاب درسی، متن آزمایشگاهی، فرادرسی، و کمک‌درسی چاپ می‌شوند.

کتاب درسی ثمره کوشش‌های علمی صاحب اثر است که براساس نیازهای درسی دانشجویان و سرفصل‌های مصوب تهیه و پس از داوری علمی، طراحی آموزشی، و ویرایش علمی در گروه‌های علمی و آموزشی، به چاپ می‌رسد. پس از چاپ ویرایش اول اثر، با نظرخواهی‌ها و داوری علمی مجدد و با دریافت نظرهای اصلاحی و متناسب با پیشرفت علوم و فناوری، صاحب اثر در کتاب تجدیدنظر می‌کند و ویرایش جدید کتاب با اعمال ویرایش زبانی و صورتی جدید چاپ می‌شود.

متن آزمایشگاهی (م) راهنمایی است که دانشجویان با استفاده از آن و کمک استاد، کارهای عملی و آزمایشگاهی را انجام می‌دهند.

کتاب‌های فرادرسی (ف) و کمک‌درسی (ک) به منظور غنی‌تر کردن منابع درسی دانشگاهی تهیه و بر روی لوح فشرده تکثیر می‌شوند و یا در وبگاه دانشگاه قرار می‌گیرند.

مدیریت تولید محتوا و تجهیزات آموزشی

فهرست مطالب کتاب

پیشگفتار	یازده
فصل اول. کلیات و مبانی نظری تعاون	۱
هدف کلی	۱
اهداف رفتاری	۱
۱-۱ مفهوم تعاون	۲
۲-۱ تعریف تعاون و تعاونی	۴
۱-۲-۱ تعریف تعاون از دیدگاه صاحب نظران	۴
۲-۲-۱ تعریف تعاونی از دیدگاه اتحادیه بین المللی تعاون (I.C.A)	۵
۳-۲-۱ تعریف تعاونی از دیدگاه قانون	۶
۳-۱ مشخصه های تعاونی	۷
۴-۱ هدف از تشکیل تعاونی	۸
۵-۱ نقش و کارکرد تعاونی	۱۰
الف) بررسی کارکرد مشترک (یا عام) تعاونی ها	۱۱
ب) بررسی کارکرد خاص (یا ویژه) تعاونی ها	۱۴
۶-۱ اهمیت و ضرورت تعاونی	۱۵
۷-۱ مزایای تعاونی	۱۷
۸-۱ ارزش های تعاونی	۱۸
۹-۱ اصول تعاونی	۲۱
۱۰-۱ تاریخچه و سیر تحول تعاون در جهان	۲۶
۱-۱۰-۱ جنبش تعاونی در عصر تعاون اجتماعی	۲۶
۲-۱۰-۱ جنبش تعاونی در عصر صنعتی یا علمی	۲۹
۱۱-۱ نظریه پردازان تعاونی	۳۱
کلود هانری سن سیمون (۱۸۲۵-۱۷۶۰)	۳۱
رابرت اون (۱۸۵۸-۱۷۷۱)	۳۱

۳۲	شارل فوریه (۱۷۷۳-۱۸۳۷)
۳۳	فیلیپ بوشه (۱۷۶۹ - ۱۸۶۱)
۳۳	ویلیام کینگ (۱۷۸۶ - ۱۸۶۶)
۳۳	کدی (۱۸۸۲ - ۱۹۵۹)
۳۴	آرون سایپرو (۱۸۸۴ - ۱۹۵۹)
۳۵	تویوهیکو کاگاو (۱۸۸۸-۱۹۶۰)
۳۵	۱۲-۱ پیدایش تعاونی‌ها در ایران و بررسی عملکرد آنها
۳۶	۱-۱۲ نهضت تعاونی قبل از انقلاب اسلامی ایران
۳۶	۲-۱۲ نهضت تعاونی بعد از انقلاب اسلامی ایران
۳۶	جمع‌بندی
۳۸	سؤالات فصل اول
۴۱	فصل دوم. انواع تعاونی‌ها (و مقایسه آن با سایر شرکت‌ها)
۴۱	هدف کلی
۴۱	هدف‌های رفتاری
۴۱	۱-۲ مقدمه
۴۳	۲-۲ تعریف شرکت
۴۴	۳-۲ شرکت‌های تجاری
۴۴	شرایط اساسی شرکت‌های تجاری
۴۶	۴-۲ شخصیت حقوقی
۴۷	۱-۴-۲ انواع اشخاص حقوقی و نحوه تشکیل آنها
۴۸	۲-۴-۲ حقوق و تکالیف اشخاص حقوقی
۴۹	۳-۴-۲ اقامتگاه و تابعیت اشخاص حقوقی
۵۰	۵-۲ انواع شرکت‌های تجاری
۵۲	۱-۵-۲ شرکت‌های سهامی
۵۵	انواع شرکت‌های سهامی
۵۷	۲-۵-۲ شرکت با مسئولیت محدود
۵۸	۳-۵-۲ شرکت تضامنی
۵۹	۴-۵-۲ شرکت نسبی
۶۰	۵-۵-۲ شرکت‌های مختلط
۶۱	الف) شرکت مختلط سهامی
۶۱	ب) شرکت مختلط غیرسهامی
۶۲	۶-۵-۲ شرکت تعاونی
۶۳	۶-۲ مهم‌ترین ویژگی‌های شرکت‌های تعاونی
۶۶	۷-۲ انواع شرکت‌های تعاون
۶۶	۱-۷-۲ انواع شرکت‌های تعاونی برحسب اندازه
۶۶	الف) شرکت‌های تعاونی محدود

۶۷	ب) شرکت‌های تعاونی گسترده
۶۸	۲-۷-۲ انواع شرکت‌های تعاونی برحسب نوع عضویت
۶۸	الف) شرکت تعاونی عام
۶۸	ب) شرکت تعاونی خاص
۶۹	۲-۷-۳ انواع شرکت‌های تعاونی برحسب گرایش فعالیت
۸۳	۲-۷-۴ انواع شرکت‌های تعاونی برحسب نوع عملیات:
۸۳	الف) شرکت تعاونی تولیدی
۸۳	ب) شرکت تعاونی توزیعی
۸۴	۲-۷-۵ انواع شرکت‌های تعاونی برحسب هدف
۸۴	الف) شرکت‌های تعاونی یک منظوره
۸۵	ب) شرکت‌های تعاونی چندمنظوره
۸۸	سؤالات فصل دوم
۹۳	فصل سوم. مبانی قانونی تعاون
۹۳	هدف کلی
۹۳	هدف‌های رفتاری
۹۳	۳-۱ مقدمه
۹۵	۳-۲ پیشینه قانونی تعاون
۹۵	۳-۲-۱ شورای عالی تعاون
۹۶	۳-۲-۲ سازمان مرکزی تعاون روستایی
۹۷	۳-۲-۳ سازمان مرکزی تعاون
۹۸	۳-۲-۴ وزارت اصلاحات ارضی و تعاون روستایی
۹۸	۳-۲-۵ وزارت تعاون و امور روستاها
۱۰۰	۳-۲-۶ مرکز گسترش خدمات تولیدی و عمرانی
۱۰۱	۳-۲-۷ سازمان مرکزی تعاونی‌های معدنی
۱۰۲	۳-۲-۸ وزارت تعاون
۱۰۲	۳-۳ بررسی اصول ۴۳ و ۴۴ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
۱۰۳	۳-۳-۱ اصل ۴۳ قانون اساسی
۱۰۴	۳-۳-۲ اصل ۴۴ قانون اساسی
۱۰۴	۳-۳-۳ سیاست‌های کلی اصول ۴۳ و ۴۴؛ از قانون تا اجرا
۱۰۵	۴-۳ بررسی قانون بخش تعاونی اقتصاد جمهوری اسلامی ایران
۱۰۶	۳-۴-۱ اهداف و ضوابط کلی بخش تعاونی
۱۰۷	۳-۴-۲ عضو
۱۰۹	۳-۴-۳ سرمایه
۱۱۱	۳-۴-۴ حساب سود و زیان و تقسیم سود و سایر مقررات مالی
۱۱۱	۳-۴-۵ تعاونی‌های تولید و توزیع
۱۱۲	۳-۴-۶ ارکان تعاونی‌ها

۱۱۲	الف) مجمع عمومی
۱۱۵	ب) هیأت مدیره
۱۱۷	ج) بازرسی
۱۱۸	۷-۴-۳ اتحادیه تعاونی
۱۲۱	۸-۴-۳ تشکیل و ثبت تعاونی‌ها
۱۲۱	۹-۴-۳ ادغام، انحلال و تصفیه
۱۲۱	الف) ادغام
۱۲۳	۱۰-۴-۳ اتاق تعاون
۱۲۵	۱۱-۴-۳ وزارت تعاون
۱۲۸	۱۲-۴-۳ سایر مقررات
۱۲۹	۵-۳ مقایسه بخش تعاونی با سایر بخش‌های اقتصادی
۱۳۲	جمع‌بندی
۱۳۴	سؤالات بخش سوم
۱۳۹	فصل چهارم. مدیریت تعاونی‌ها
۱۳۹	هدف کلی
۱۳۹	هدف‌های رفتاری
۱۴۰	۱-۴ مقدمه
۱۴۰	۲-۴ تعاونی به مثابه یک سیستم اجتماعی
۱۴۲	۳-۴ هدف‌گذاری
۱۴۳	اول) رفع نیازمندی‌های مشترک اعضا
۱۴۳	دوم) تقویت و حفظ سرمایه تعاونی
۱۴۴	سوم) عضوگیری
۱۴۵	۴-۴ برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری در تعاونی‌ها
۱۴۸	۵-۴ سازماندهی تعاونی‌ها
۱۴۹	الف) عوامل مربوط به تعهد و ایمان
۱۵۰	ب) عوامل مربوط به شخصیت
۱۵۰	۶-۴ هماهنگی و ارتباطات در تعاونی‌ها
۱۵۰	۱-۶-۴ رابطه فرد و سازمان
۱۵۱	۲-۶-۴ شکل سازمان‌های تعاونی در چهارچوب اهداف فردی
۱۵۲	۳-۶-۴ شکل‌گیری اهداف جمعی براساس اهداف فردی
۱۵۳	۷-۴ بسیج منابع و مدیریت نیروی انسانی تعاونی‌ها
۱۵۵	۸-۴ هدایت و رهبری در تعاونی‌ها
۱۵۷	الف) صفات شخصی
۱۵۸	ب) خصوصیات اخلاقی
۱۵۹	۹-۴ کنترل و بازرسی تعاونی‌ها
۱۵۹	۱-۹-۴ کنترل

۱۵۹	۲-۹-۴ بازرسی
۱۶۱	سؤالات فصل چهارم
۱۶۳	فصل پنجم. تحلیل عملکرد و بررسی موردی تعاونی‌ها
۱۶۳	هدف کلی
۱۶۳	اهداف رفتاری
۱۶۳	۱-۵ مقدمه
۱۶۵	۲-۵ ارزیابی عملکرد تعاونی‌ها و مراحل راه‌اندازی یک تعاونی
۱۶۸	۳-۵ بررسی موردی برخی تعاونی‌های موفق
۱۶۸	۱-۳ شرکت تعاونی تولیدی، توزیعی نوید نور (تعاونی برتر استان اصفهان)
۱۶۹	پروژه‌ها و طرح‌های درمانی و پیشگیری
۱۶۹	۲-۳ شرکت تعاونی مسکن کارشناسان شهرداری مشهد (تعاونی برتر استان خراسان رضوی)
۱۷۲	۳-۳ شرکت تعاونی مصرف شهید منصور ستاری (تعاونی برتر فرا استانی)
۱۷۴	۴-۳ شرکت تعاونی اعتبار فرهنگیان تبریز (تعاونی برتر استان آذربایجان شرقی)
۱۷۵	۵-۳ شرکت تعاونی افرا کارا (تعاونی برتر استان آذربایجان غربی)
۱۷۶	سؤالات فصل پنجم
۱۷۷	پیوست‌ها
۱۸۱	منابع

پیشگفتار

همکاری و کمک به دیگران ریشه در زندگی اجتماعی انسان‌ها دارد، بدون کمک و یاری متقابل افراد، غلبه بر دشواری‌های اجتماعی و اقتصادی امکان‌پذیر نیست.

رفتار تعاونی، نشانه‌ای از عزم انسان‌ها و برخورد اصولی و مبتنی بر اراده‌ی جمعی با مشکلات اقتصادی و اجتماعی است. تمامی مکاتب اجتماعی، نهضت تعاونی را یک راه‌حل اساسی برای رفع نارسائی‌های اقتصادی - اجتماعی می‌دانند.

تعاون، نهضتی است که در جهان به خوبی شناخته شده و با توجه به نقشی که در جلوگیری از تورم و تثبیت قیمت‌ها ایفا می‌کند، مورد اقبال جوامع مختلف جهان قرار گرفته است. هدف این درس آشنایی با انواع تعاونی‌ها، ویژگی‌های هر یک و نحوه مدیریت آنها است.

بدین سبب، دانشجویان در فصل اول با «کلیات و مبانی نظری تعاون» شامل تعاریف، مفاهیم، اهمیت و ضرورت، تاریخچه و سیر تحول آن در جهان، تاریخچه و سیر تحول آن در ایران، ویژگی‌ها، اصول و نظریات تعاون آشنا می‌شوند. در فصل دوم انواع تعاونی‌ها اهداف و ویژگی‌های تعاونی‌های مختلف و موقعیت آنها در تعامل با عوامل محیطی بررسی می‌شود.

در فصل سوم مبانی قانون تعاون، وضعیت تعاونی‌ها در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و مقایسه بخش تعاونی با سایر بخش‌های اقتصادی کشور مورد بررسی قرار می‌گیرد. در فصل چهارم تعاونی به مثابه یک سیستم باز اجتماعی، هدف‌گذاری، برنامه‌ریزی، تصمیم‌گیری، سازماندهی، هماهنگی، ارتباطات، بسیج منابع، مدیریت منابع انسانی، هدایت و رهبری، کنترل نظارت و بازرسی در تعاونی‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. در فصل پنجم با توجه به سوابق موجود، عملکرد برخی از مؤسسات تعاونی بررسی می‌شود.